

O PROXECTO “ALLARIZ RE”: MELLORANDO A XESTIÓN DO LIXO

Bernardo Varela e Xosé M. Romero*

A xestión pública dos residuos debe considerarse unha responsabilidade para acadar bos resultados ambientais e económicos, obxectivo ao que o Concello de Allariz ven prestando atención nos últimos dous anos. Trátase de acadar resultados económicos e tamén de evitar o malgasto de recursos por depositarmos a maior parte do lixo no colector verde para o seu tratamento en SOGAMA. “RE” trata de REcuperar vellos usos, RExenerar o noso entorno e REiniciar novos procesos. Para o asesoramento neste proxecto establecéronse sendos convenios de colaboración coas Universidades de Vigo e A Coruña, e coa implicación directa da Asociación ecoloxista ADEGA.

DEIXARMOS DE SER UNHA CARGA AMBIENTAL

Temos un problema como habitantes deste país, e como administración, do que estamos a fuxir: somos unha carga para o noso contorno, e os nosos fillos e fillas van ter cru se seguimos neste proceso de consumo descontrolado. Neste contexto, en Allariz poñemos o lixo como escusa para mudar de modelo e coa participación de todas e todos acadar obxectivos que nos permitan reducir, reciclar e/ou recuperar ata o 80% do lixo que hoxe estamos a producir. Para isto o Concello ten a obriga de poñer o modelo e os medios, e a veciñanza, a responsabilidade de facerse protagonista.

Tanto que gostamos no Estado español de cumprir os obxectivos que marca Europa, resulta que cando hai algo que semella ser o máis lóxico (Horizonte 2020, acadar unha recuperación ou reciclaxe do 50% dos residuos xerados), os nosos benqueridos gobernantes deciden que deste compromiso podemos pasar. Máis do 40% do lixo é materia orgánica (M.O.) e non ten lóxica seguir prescindindo da mesma nos sistemas de xestión.

Na Galiza, a maior parte do territorio está acollida ao modelo SOGAMA, ou Sociedade Galega do Medio Ambiente, nome que poñemos en longo porque o de Medio Ambiente soa estraño neste proceso. O caso é que o lixo do noso Concello (como o de tantos outros) fai unha viaxe turística

polo país ata chegar á central de “valorización enerxética”, ou sexa incineración do lixo, situada en Cerceda, onde por certo, o 30% (polo menos) non é “valorizado” e pasa directamente a ser soterrado. Non estamos dicindo con isto que non sexa necesario un lugar onde eliminar o 20% do lixo actualmente non recuperable.

O noso lixo segue un modelo do que non gostamos pero si estamos a partillar, polo que tentamos de dar unha viraxe, concienciándonos nós, como responsables políticos, e aos veciños e veciñas, da necesidade de participar nun proceso de separación e reciclaxe do lixo.

Fronte ao modelo de transportar e xuntar os residuos nun punto de concentración, pensamos que canto máis próximo e singular sexa o tratamento, menor impacto ambiental provocará, menos custes de transporte, máis corresponsabilidade xerará entre a veciñanza, e máis postos de traballo “verdes” locais.

O PROXECTO ‘ALLARIZ RE’

Recuperar, RExenerar, REiniciar. En 2015 comezamos en Allariz unha rolda de concienciación e consultas en todos os locais sociais das parroquias e en diversos puntos da vila. Tamén se estudou unha proposta para os grandes produtores de materia orgánica tanto do Parque Empresarial como da propia vila de Allariz (industrias, hostalería, froiterías, floristerías,...).

Zona de compostaxe comunitaria da Praza do Pombal. En detalle, módulo de compostaxe previo ao cribado.

Deste proceso xurdiu a idea de recuperar vellos usos (esterqueiras, pilas, ...) combinados co uso de composteiros individuais, tanto para as aldeas como para as casas illadas con grandes fincas. Fronte á idea de crear unha única planta de compostaxe centralizada que tiñamos os responsables políticos do Concello, segundo avanza o proceso, determinamos que a creación de zonas de compostaxe comunitarias sería unha mellor alternativa, deixando unicamente para a "planta" os residuos orgánicos dos grandes produtores que non puidesen ter outra alternativa (en varios casos dotouse a estes de composteiros de gran capacidade, para instalar nas súas propias parcelas).

A vila dividiuse así en 23 zonas de compostaxe comunitaria (actualmente 25), e en cada unha delas dotouse un número de composteiros de 1000 litros de capacidade, en función da poboación obxectiva que podería depositar neles a súa M.O., baseándonos no número de empadroamentos e nos consumos de auga das vivendas e tendo en conta sempre unha capacidade de 1000 litros por cada 15 familias. A dotación de módulos

Fronte ao 18% de 2015, a reciclaxe acadou en 2016 o 28% respecto do lixo total no concello de Allariz

de compostaxe varía por zonas dun número mínimo de 2 módulos ata 8 de máximo, estimando un período medio de 8 meses para a maduración do compost producido en cada zona. Isto permite que o primeiro composteiro en encherse, estea xa baleirado cando se encha o último.

O deseño das zonas de compostaxe comunitaria foi por conta de Oficina Municipal de Urbanismo, que conseguiu o que cremos un óptimo modelo de inserción nas zonas verdes urbanas. Este xa se seguiu noutros lugares, e fai estes espazos atractivos esteticamente. Isto resultaba fundamental para a aceptación por parte da veciñanza das vivendas próximas.

Cada zona de compostaxe conta a maiores cun caixón onde o persoal municipal encargado de facer o control diario (toma de temperatura, aireado, achega de estruturante e control de incidencias) deposita a biomasa (poda triturada e follas) que se achegará como estruturante para o proceso de compostaxe. E na actualidade, estase a engadir outro contedor para o compost resultante, que os propios usuarios poden retirar para o seu uso. Ata o momento este compost cribado depositábase en sacos big-bag na zona de compostaxe.

O material empregado como estruturante procede de podas municipais, de restos vexetais de BIOALLARLUZ (Central de xeración eléctrica mediante a queima de biomasa), e follas recollidas nos espazos verdes municipais. E está sempre a disposición dos usuarios para cubrir as achegas de M.O., aínda que é o persoal municipal o responsable último de botar e mesturar a cantidade necesaria de estruturante para o proceso de compostaxe.

Así mesmo, incorporáronse en dúas das zonas, recintos de achega de restos de poda e céspede procedentes dos pequenos xardíns das urbanizacións alaricanas. Estes espazos acadaron un gran éxito e actualmente teñen sido instalados noutras cinco zonas de compostaxe.

A CAMPAÑA DE SENSIBILIZACIÓN

Como se indicou con anterioridade todo o proceso comezou cunha campaña de sensibilización nas parroquias e na vila de Allariz, que se viu reforzada unha vez se instalaron as infraestruturas necesarias, en marzo de 2016. Neste momento, persoal municipal en colaboración con ADEGA fixo un gran esforzo para achegar nunha campaña porta a porta a necesidade de sumarse ao Programa RE, instruindo a veciñanza ao tempo que se lle facía entrega dun caldeiro marrón, unha guía de instrucións para a separación do lixo e un pequeno imán onde se indica mediante cores onde depositar cada elemento. As visitas achegáronnos a unhas 800 vivendas na vila e a unhas 220 no resto do Concello.

En paralelo, fixéronse exposicións en colaboración con ADEGA en espazos públicos (Mercado de Reserva da Biosfera), e campañas de sensibilización no CEIP Padre Feijoo de Allariz, con charlas para o alumnado e un seminario para o profesorado.

Ao mesmo tempo estase a traballar cos grandes produtores. A estes, cando non teñen capacidade para instalar composteiros nas súas instalacións, fáiselles unha recollida porta a porta en colectores verdes de 80 litros. Esta fracción orgánica é levada a instalacións municipais, onde se acelera o proceso de compostaxe mediante unha máquina tipo Big Hanna. Neste apartado de grandes produtores resta un inmenso traballo por desenvolver.

PRIMEIROS RESULTADOS

Xa en 2015 se comezaron a repartir composteiros individuais. Pero sería en marzo de 2016 cando se abriron as áreas de compostaxe comunitaria e se dispuxo unha na máquina Big Hanna. Na Táboa 1 preséntanse os resultados acadados en 2015 e 2016.

Zona de compostaxe e horta comunitaria anexa.

Acto de entrega de compost á veciñanza.

Produciuse un incremento do 10% na recollida de colector marelo (envases lixeiros), do 9% no contedor de papel-cartón, do 12% no vidro, no 2016 respecto ao 2015. Sen dúbida, estes incrementos son froito da separación inducida pola nova proposta para a materia orgánica. A maiores,

O obxectivo de recuperar, reutilizar e reciclar o 80% do lixo producido en Allariz está aínda lonxe de acadarse. Mais, a boa aceptación veciñal e os primeiros datos son esperanzadores

as toneladas (t) totais recuperadas ou recicladas das distintas fraccións estimáronse en 667 en 2016, fronte ás 389 en 2015, o que significa un incremento do 71,5%.

A compostaxe acadou o 11,2% dos residuos totais en 2016 e a reciclaxe, o 28%. Sen embargo a minoración no entregado a SOGAMA do colector verde foi só de 120 t (un 7%, cun aforro económico directo de 8.868 €), por causa do incremento total na xeración de residuos en

2016 con respecto a 2015 e debido probablemente a unha maior actividade económica.

Así, a porcentaxe de residuos enviados a SOGAMA na bolsa negra caeu do 82% en 2015 ao 71% en 2016. Unha proxección do resultado se non se tivese adoptado este programa sería aquela na que o 82% dos residuos fose na bolsa negra, o que serían 250 t máis e un custo adicional de 18.442 €. Este é o aforro real estimado no tratamento do resto que, a medio prazo, compensa os investimentos realizados no programa.

As análises do compost realizadas pola Universidade de Vigo indicaron que cumpría cos requisitos da Clase A (RD 2006/2013), apto para agricultura ecolóxica, agás unha das mostras que deu Clase B. O contido en patóxenos non superou en ningún caso os niveis máximos permitidos e o contido en impropios (vidro, metais e plásticos) foi moi baixo, indicadores dunha correcta separación na orixe. Os índices de xerminación de sementes, a relación carbono/nitróxeno e o grao de maduración foron adecuados, indicando un compost maduro.

*Bernardo Varela López é o concelleiro de Medio Ambiente e Xosé M. Romero Rodríguez é o técnico de Medio Ambiente no Concello de Allariz.

Destino	Ano 2015 (t)	Ano 2016 (t)	Variación (%)
Colector verde (SOGAMA)	1772	1652	-6,8
Colector marelo (SOGAMA)	98	109	10,0
Papel -cartón	90	98	8,9
Vidro	169	189	11,8
Compost axe individual I*	20	41	
Compostaxe comunitaria*		200	11,2 **
Máquina Big Hanna*		18	
TOTAL	2149	2307	7,3
Reciclaxe total (t)	377	655	71,5
Reciclaxe total (% residuos xerados)	17,5	28,4	-

* Cantidades estimadas. ** Porcentaxe sobre os residuos totais en 2016.

Táboa 1. Resumo en cifras anuais de residuos urbanos (toneladas) do concello de Allariz.

Instalación Big Hanna para tratamento da materia orgánica da hostelería de Allariz.